

בחוקותי *

פון כללות דברי הרמב"ם „אלא כל המפזר ממונו במצות אל יפזר יותר מחומש" איז לכאורה משמע, אז אויך אין עניני צדקה (מצות הצדקה) דארף א איד געבן ניט מער ווי א חומש פון זיינע נכסים, און אוודאי ניט כל נכסיו.

געפינען מיר אבער, אז דער אלטער רבי איז מאריך אינעם ענין פון געבן צדקה מער פון חומש מנכסיו און אפילו אוועקגעבן אויף צדקה אלץ וואס ער האט — ווי דער אלטער רבי שרייבט אין אגרת התשובה¹¹ בנוגע פודה זיין א תענית מיט געבן געלט אויף צדקה „ואף שיעלה לסך מסויים" אין לחוש משום אל יבזבז יותר מחומש, דלא מקרי בזבז בכה"ג מאחר שעושה לפדות נפשו מתעניות וסיגופים, ולא גרעא מרפואת הגוף ושאר צרכיו".

און אזוי איז דער אלטער רבי מבאר אויך אין אגה"ק¹², אז א איד דארף „מפזר" זיין געלט אויף צדקה אן א גבול בכדי דערמיט צו מתקן זיין (דעם קלקול ופגם דורך) די עבירות וואס ער האט געטאן: און דער אלטער רבי בא-ווארנט: ומ"ש המבזבז אל יבזבז יותר מחומש, היינו דוקא במי שלא חטא או שתקן חטאיו . . אבל מי שצריך לתקן נפשו עדיין, פשיטא דלא גרעא רפואת הנפש מרפואת הגוף, שאין כסף נחשב¹³,

א. ביים סיום פון הלכות ערכין וחרמים אין ספר „היד" שרייבט דער רמב"ם: לעולם לא יקדיש אדם ולא יחרים כל נכסיו, והעושה כן עובר על דעת הכתוב, שהרי הוא אומר¹⁴ מכל אשר לו, ולא כל אשר לו, כמו שבארו חכמים¹⁵. ואין זו חסידות אלא שטות¹⁶, שהרי הוא מאבד כל ממונו ויצטרך לבריות. ואין מרחמין עליו. ובזה וכיוצא בו אמרו חכמים¹⁷ חסיד שוטה מכלל מבלי עולם. אלא כל המפזר ממונו במצות אל יפזר יותר מחומש¹⁸. ויהי כמו שזו' נביאים¹⁹ מכלכל דבריו במשפט, בין בדברי תורה בין בדברי עולם. אפילו בקרבנות שאדם חייב בהן הרי חסה תורה על הממון ואמרה²⁰ שיביא כפי מסת ידו, קל וחומר לדברים שלא נתחייב בהן אלא מחמת נדרו שלא ינדור אלא כראוי לו, שנאמר²¹ איש כמתנת ידו כברכת ה' אליך אשר נתן לך.

(1) וסיום ספר הפלאה ברמב"ם.

(1) פ"ח הי"ג.

(2) פרשתנו כו, כח.

(3) ערכין כח, א.

(4) ראה לקמן סעיף ז והערה 47.

(5) סוטה כ, א. ולשיטתי בפירוש המשניות שם (שאינו כבש"ס (בבלי שם כא, ב. ובירושלמי — הובא בתוס' שם)).

ולהעיר משניו הפירוש במבלי עולם — ושיטת הרמב"ם — קריא לאהדי' ה' ת"ת פ"ב ס"א.

(6) כתובות נ, רע"א. שם סו, סע"ב. ערכין שם. וראה ירושלמי פאה פ"א ה"א.

(7) תהלים קיב, ה (ושם: יכלכל) — ובא בהמשך למ"ש לפנינו „טוב איש חונן ומלוה".

(8) וצ"ע שקורא (תהלים) — כתובים נביאים.

וראה (מגילה יד, א — בפרש"י ד"ה נבואה. סוטה מח, ריש ע"ב) דודו נביא ה' (וראה לקו"ש ח"ח ע' 275 הערה 31. וש"נ).

(9) ע"פ הכתוב — ראה טז, י"ד.

(10) סוף פרשת ראה.

(11) פ"ג (צג, א. ומציין (שם ריש ע"ב) לאגה"ק

דלקמן).

(12) ע"ד ה' דבר מסויים (ירוש' שקלים פ"א ה"ד. ועוד).

(13) סוסי (קטו, סע"ב ואילך).

(14) ע"פ לשון הכתוב — דה"ב ט, כ. ועד"ז במ"א

י, כא.

אין אדם רשאי להחרים כל נכסיו, עאכ"כ שיהא אדם חס על נכסיו.

פרעגט דארט די גמרא אויף דער משנה: „א"ר אלעזר בן עזרי" . היינו ת"ק" און די גמרא ענטפערט: „איכא בינייהו דרבי אילא דאמר רבי אילא באושא התקיננו המבזבז אל יבזבו יותר מחומש". איז דארט רש"י מסביר בפ"י רושני²¹: ר' אלעזר בן עזרי אית לי דרבי אילא, דהא אתא לאשמועינן שיהא אדם חס על נכסיו, ר"א לית לי דרבי אילא, דאי בזבו טובא לא איכפת לן, אלא ששייר לעצמו קצת, דומיא דחרם.

ד.ה. אז דער ת"ק האלט ניט ווי ר' אילא אז ס'איז פאראן א שיעור פון חומש, און אז אדם קען מחרים זיין מער פון א חומש בנכסיו; און שיטת ר"א בן עזרי איז אזוי ווי ר' אילא, אז ער זאל ניט מחרים זיין מער פון א חומש.

ולפי זה, וויבאלד אז אין פירוש המשניות נעמט אן דער רמב"ם דעת ר' אילא, אז ס'איז דא דער שיעור פון „חמישית ממנו" — פארוואס זאגט ער אז מצד מידת חסידות קען ער געבן „יותר מחומש", בעת מיר געפינען דעתו במ"א (בהל' ערכין וחרמין) אז דער שיעור „אל יבזבו יותר מחומש" איז שולל דעם „יותר" אפילו מצד מידת חסידות?

ג. מפרשים²² זיינען מבאר, אז אין די צוויי מקומות הנ"ל (אין הל' ערכין וחרמין און אין פיהמ"ש) רעדט דער רמב"ם וועגן צוויי אופנים אין צדקה:

וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו כתיב¹⁵.

און דאס שרייבט דער אלטער רבי אלס אן ענין וואס איז נוגע הלכה למעשה — און ער פירט אויס (דארט אין אגה"ת) „נהגו עכשיו כל החרדים לדבר ה' להרבות מאד מאד בצדקה"; און אזוי איז ער אויך מסיים (אין אגה"ק) אז ער קען מפזר זיין אויף צדקה „בלי גבול" לתקן עוונותיו כו' צריכין אנו להתנהג כו' בלי גבול.

ב. וועט עס זיין מובן בהקדם א תורה אין די רייד פון רמב"ם גופא:

אין זיין פירוש אויף דער משנה¹⁷ „אלו דברים שאין להם שיעור . . . גמילות חסדים" זאגט דער רמב"ם¹⁸: „מה שאמר בכאן גמ"ח איז לה שיעור, רוצה לומר לעזור אדם בגופו¹⁹, אך שיעזור אותו בממונו — יש לו שיעור, והוא חמישית ממנו, ולא יתחייב לתת יותר מחמישית ממנו, לבד אם עשה כן במדת חסידות". זאגט דאך דא דער רמב"ם אז מצד מדת חסידות האט אן ארט צו געבן צדקה וגמ"ח מער ווי א חומש פון זיין ממון — און אין דער הלכה הנ"ל אין ספר „היד" שרייבט ער, אז דאס מפזר זיין מער פון א חומש „אין זו חסידות אלא שטות!"

אויך דארף מען פארשטיין:

אין דער משנה אין ערכין שטייט²⁰: מחרים אדם מצאנו ומבקריו כו' ואם החרים את כולם אינם מוחרמים, דברי ר"א. א"ר אלעזר בן עזרי מה אם לגבוי

(15) איוב ב, ד.

(16) ראה גיטין נב, א (רמב"ם סוף הל' נחלות), שצדקה אין לה קצבה (ובפרשי' שם: בכל שעת קיימי ענייני נמצא נכסיהם כלים).

(17) פאה רפ"א.

(18) מירושלמי פאה שם.

(19) כ"ה גם ברמב"ם הל' אבל רפ"ד.

(20) כח, א.

(21) וז"ה בפ"י רגמ"ה שם.

(22) ברכי יוסף יו"ד סרמ"ט סק"א ד"ה ואפשר. וראה גם שו"ת בית דינו של שלמה יו"ד ס"א (מה), ג ואילך. ועוד.

וחרמין והערכין מצות וראוי לו לאדם להנהיג עצמו בדברים אלו כדי לכוף יצרו ולא יהי כלי — והיינו אז אין דער נתינה פון ערכין וחרמין איז מודגש די תועלת פאר דעם נותן²⁸ און ניט דאס וואס דער מקבל (הקדש כו') גויטיקט זיך אין דעם.

משא"כ אין פיהמ"ש, ביי עניני צדקה וגמ"ח, באשטייט דער גדר המצוה דערין וואס די נתינה איז לצורך המקבל, צו ממלא זיין „די מחסורו“ פון דעם עני, ובלשון הרמב"ם²⁹, „מצות עשה ליתן צדקה לעניים כפי מה שראוי לעני“³⁰.

און דעריבער, אין הלכות ערכין וחרמין שרייבט דער רמב"ם בלשון סתמי: אל יפור יותר מחומש (אן קיינע חילוקים ויוצא מן הכלל), אז ער זאל ניט געבן יותר מחומש אפילו מצד מדת חסידות (ווייל אין דעם פאל איז עס, ווי דער רמב"ם איז מדגיש, איבערהויפט ניט קיין מדת חסידות)³¹; משא"כ אין

אין פירוש המשניות רעדט דער רמב"ם וועגן א פאל ווען דער אדם ווערט מחוייב בנתינת צדקה דערפאר וואס ער האט פאר זיך די עניים אדער אנדערע אומללים און זיי זוכן און בעטן הילף, ובלשונו „כשהאדם יראה שבאים שהוא חייב לפדותם כו' או רעבים או ערומים שהוא חייב להשביעם ולכסות מערומיהם כמו שאמר³² די מחסורו אשר יחסר לו“ — דעמאלט איז „פחות מחמישית ממונו או כפי חמישיתו“ דארף ער געבן מצד החיוב, און מצד מידת חסידות קען ער געבן מער ווי א חומש.

בהל' ערכין וחרמין אבער רעדט דער רמב"ם ווען ער קומט מחלק זיין ממונו לעניים מאליו ומעצמו „דומיא דמקדיש ומחרים“³⁴, און אויף דעם איז חל דער שיעור קבוע פון „חומש“ און מער פון דעם טאר ער ניט געבן אפילו מצד מידת חסידות³⁵.

ד. ויש להוסיף בזה, אז דער חילוק צווישן ב' מקומות הנ"ל ברמב"ם באשטייט ניט (בלוין) אין די צוויי באזונדערע אופנים אין דער מצוה פון צדקה (צי עס זיינען דא עניים נצרכים לפניו אדער ער טיילט צדקה מעצמו) — נאר (אויך) אין דעם אונטערשייד צווישן דעם גדר המצוה פון ערכין וחרמין און דעם גדר פון מצות צדקה³⁶:

דער גדר פון מצות ערכין וחרמין איז, ווי דער רמב"ם איז מסביר דארט אין דער פריערדיקער הלכה²⁷: ההקדשות

(28) ראה גם שו"ע אדה"י א"ח סקני' ס"ג.

(29) הל' מתנות עניים רפ"ז.

(30) וראה שאילת יעבץ (ח"א סו"ג) דמפשטות ל' הרמב"ם.

ובזו דביו משגת אין בזה כלל הגבלות דמעשר וחומש וצריך ליתן להעני כדי צרכו גם אם הוא יותר מחומש (אלא שמפיה"מ פאה שם לא משמע כן). ע"ש בארוכה.

וראה גם מכתב כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע (סה"מ תש"ס ע' 21. אגרות קודש שלו ח"א ע' קלח. ועוד) כל מצוה יש לה גבול ומדה כו' ומצות הצדקה אין לה שיעור וכמשי"ב בשו"ע י"ד סרמ"ט שיעור נתינה כפי צורך העניים, ב"ל (וראה שם ע' 17. אגרות קודש שם ע' פה).

(31) בשו"ע אדה"י א"ח שם שבכ"י „שתקבע בנפשו מדת רוב חסד כו' (ולא יהי כלי) „יפור ויתן ממונו הרבה לעניים כו' — והיינו גם יותר מחומש (אלא של „אחר שתקבע בנפשו מדה זו לא יפור יותר מדאי שזו אינה דרך טובה ותקנת חכמים שלא יבזבז יותר מחומש“). וי"ל דהרמב"ם בהל' ערכין וחרמין מדבר לא בתחילת עבודתו בכדי לקבוע בנפשו כו' (ככשו"ע אדה"י שם) כ"א בסדר והנהגה הקבוע, וראוי לו לאדם להנהיג עצמו.

(23) ראה טו, ת.

(24) לשון הברכה שם.

(25) וראה ב"י שנשמנו בהערה 22, שזו החילוק בין מאמר הירושלמי (פאה שם) ודהבבלי (בב' תקומות בכתובות שם).

(26) גם כשאין עניים לפניו — ראה לקמן

הערה 36.

(27) הלכה יב.

(ב) דברי הרמב"ם — אין הלכות דעות³¹, וואו ער פסק'נט „ואסור לו לאדם להפקיר או להקדיש כל נכסיו ויטריח על הבריות“, אז דער איסור איז דוקא ביי „כל נכסיו“ — אנדערש ווי ער זאגט אין הלכות ערכין וחרמין, אז ער זאל ניט אוועקגעבן „יותר מחומש“:

אין הלכות דעות רעדט דער רמב"ם ווי דער אדם דארף זיך פירן כראוי בעניני דעותיו והנהגותיו כו', דעריבער קען ער דא ניט פסק'נען ווי א כלל, אז ער טאר ניט מפזר זיין מער ווי א חומש — ווייל אין הנהגת האדם זיינען דא פאלן ווען ער מעג (און דארף) געבן מער ווי א חומש, ולדוגמא³² — ביי צדקה לעניים (ובפרט ווען דער עני איז עומד לפניו און בעט צדקה לצרכיו כו'):

משא"כ אין הלכות ערכין וחרמין, וואס מצד דער מצוה פון ערכין כו' האט בכל אופן ניט קיין ארט צו מפזר זיין מער פון א חומש, אויך ניט מצד מדת חסידות, כנ"ל.

ו. ע"פ הנ"ל (אז דער ענין פון „אל יפזר יותר מחומש“ ווענדט זיך מצד וועלכן גדר מצוה מען רעדט) — קען מען אויך מבאר זיין לפענ"ד וואס דער אלטער רבי זאגט אז מ'זאל געבן צדקה ניט בלויז „יותר מחומש“ נאר נאכמער, אוועקצוגעבן „כל אשר לאיש“ — וואס דאס איז א דריטער אופן, דהיינו ניט

פירוש המשניות, וואו עס רעדט זיך וועגן דער מצוה פון צדקה, וואס גדרה איז צורך העני, איז דארט דער רמב"ם מוסיף אז ער קען געבן אויך מער ווי א חומש (כאטש ער איז ניט מחוייב) — מצד מדת חסידות³².

ה. דערמיט קען מען אויך מבאר זיין דעם שינוי בדברי הרמב"ם אין נאך צוויי ערטער:

(א) אין הלכות מתנות עניים³³ שרייבט דער רמב"ם: „בא העני ושאל די מחסורו ואין יד הנותן משגת נותן לו כפי השגת ידו וכמה עד חמישית נכסיו מצוה מן המוכח“: דאס וואס דער רמב"ם איז מדייק צו זאגן דעם צד החיובי אז ער זאל געבן ביז „חמישית נכסיו“ — און ניט דעם צד שלילי, אז מער פון א חומש זאל ער ניט געבן — איז ווייל מצד דעם גדר פון „הלכות מתנות עניים“, צורך העני — קען ער מוסיף זיין און געבן מער פון חמישית נכסיו (מצד מדת חסידות³⁴).

[ועפ"י יומתק וואס אין סוף הל' ערכין וחרמין דערמאנט דער רמב"ם כלל ניט דעם גאנצן ענין פון צדקה לעניים, ווארום בא צדקה לעניים³⁵ איז (לדעת הרמב"ם) בכלל ניטא דער איסור פון אל יבזבז יותר מחומש³⁶].

(32) להעיר מצפ"ע הל' מת"ע (פ"ט הי"ט). שו"ת שלמת יוסף (סטי"ז אות ג) במש"כ בדעת השאלות.

(33) פ"ז הי"ה.

(34) וכמ"ש בפיהמ"ש פאה שם.

(35) ומש"כ שם „כל המפורז ממונו במצות“, הכוונה בפשטות לערכין כו' שלפנ"ז, וכמ"ש בהלכה (יב) שלפנ"ז „הקדשות וחרמין והערכין מצות“, או — גם שאר מצות (חוץ מצדקה). — וראה גם סיום לשונו בפיהמ"ש פאה שם „ויתנהו בצרכי מצות“.

(36) גם כשאין עניים לפניו. — ולי „אל יבזבז כו" שמש"כ בבלי (כתובות ג, א. ערכין כח, א) י"ל

דלהרמב"ם אינו מדבר בצדקה לעניים (כפרש"י שם) אלא בבזבז להקדש (וכו"ב) כמ"ש ברש"י מהדורא קמא (הובא בשטמ"ק שם). וגם בכתובות (סז, סע"ב). „אית"י לי חושבנא צדקה“, אין הכוונה לצדקה לעניים (כלפנ"ז שם „הוה עניא כו") כא לשם כללי לכל עניני צדקה שלו (כולל הקדשות כו'). ועצ"ע.

(37) פ"ה הי"ב.

(38) להעיר גם משו"ע אדה"ז שבהערה 31.

און וויבאלד דאס איז אן ענין שלו בעצמו, איז פארשטאנדיק אז ער איז „קודם לממונו“ ובפרט ווען דאס איז ענין של נפש (ע"ד פקדו), איז דער- פאר אין דעם ניטא קיין שיעור און הגבלה, אויך ניט די הגבלה פון „כל נכסיו“, ווייל „כל אשר לאיש יתן בעד נפשו“⁴³.

ז. ויש לומר, אז די דריי אופנים אין נתינת ממונו איז דא דוגמתם, זיי שפיגלען זיך אפ בפנימיות הענינים, אין די דריי כללות'דיקע דרגות אין עבודת ה'!⁴⁴:

דער גדר הנתינה פון מצות ערכין וחרמין ווייזט אויף א דרגא אין עבודה, ווען דער מענטש שטייט (נאך) אין מדידות והגבלות פון זיין מציאות, וכנ"ל בדברי הרמב"ם „ראוי לו לאדם להנהיג עצמו בדברים אלו כדי לכוף יצרו ולא יהי כלי כו'“: ער איז דערמיט אויסן ניט (אזוי) צורך הקדש, נאך תועלת עצמו, וואס אע"פ אז דאס איז א צורך ותועלת פון קדושה, צו כופה זיין דעם יצר און זיינע מדות („לא יהי כלי“), אעפ"כ איז דאס פארט צוליב זיך ע"ד לשון הש"ס⁴⁵ אדעתא דנפשי; און ווייל ער שטייט (נאך) אין דער מדידה והגבלה פון זיין מציאות, דערפאר איז בהתאם לזה זיין חיוב המצוה — וואס ווייזט אויף דעם אופן הצוותא וחבורו שלו מיטן אויבערשטן (און די המשכה וואס ער איז ממשיך מלמעלה) — אויך במדידה והגבלה.

נאר (א) ב"ז א חומש³⁹, (ב) אדער „יותר מחמוש“ אבער מיט דער הגבלה אז ניט „כל נכסיו“ (ווי דער ראגאטשאווער⁴⁰ איז מבאר: ומשמע שם מדברי רבינו (אין פירוש המשניות) דרך כל ממונו אין זה מדת חסידות אבל יתר מחמוש שפיר⁴¹ מותר⁴²) — נאר (ג) „כל אשר לאיש“:

דאס וואס מצד מדת חסידות קען א איד געבן „יותר מחמוש“ אבער ניט כל נכסיו (אופן הב') איז נאך אלץ פאר- בונדן מיט דעם גדר מצוה פון צדקה, וואס ענינה איז צו העלפן דעם עני, אבער דאס וואס דער אלטער רבי אין אגה"ת און אגה"ק רעדט, איז וועגן אזא נתינה לצדקה וואס עיקר ענינה איז ניט (נאך) מצד דעם חיוב צו העלפן דעם עני, נאר צוליב חיוב „לחקן נפשו“ און „לפדות נפשו מתעניות וסיגופים“ —

39) להעיר שממ"ש אדה"ז שבנדודו, אין לחוש משום אל יבזבז יותר מחמוש, משמע, דס"ל שהדין דאל יבזבז הוא גם בצדקה (כדעת הרמ"א — יו"ד סרמ"ט ס"א. וכ"כ אדה"ז בקורא להל' מכירה שלו ס"ד), דלא כהרמב"ם בפיחמ"ש כ"ו דס"ל שמצד מדת חסידות יש לתת יותר מחמוש.

ולפענ"ד שגם אדה"ז אפ"ל דס"ל כהרמב"ם כאשר בא העני ושואל די מחסורו כו' — שהרי באגה"ת ובאגה"ק (הנ"ל) מדובר (לא שהעני בא וכו', כ"א) שהנחונן משתדל להרבות בצדקה, שאז חוששין לאל יבזבז יותר מחמוש (לולי הצורך לתיקון נפשו). ועפ"י יומתק שבאגה"ק סט"ו כ' רק ש"הא רפואת הגוף ונפש ממש, אשר עור בעד עור וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו, ולא כתב שאין לחוש משום אל יבזבז כו' — כי שם מדבר אודות החיוב דמצות הצדקה, ליתן ביד מלאה ועין יפה לכל הצטרכות ההכרחיים לדי מחסורי האביונים נקיים אשר עיניהם נשואות אלינו כו', היינו כאשר העני בא ושואל די מחסורו.

40) צפע"נ על הרמב"ם סוף הל' ערכין.

41) וראה בצפע"נ שם (ובהל' מת"ע פ"י הט"ז) עוד אופנים.

42) וראה גם ס' אגרות קודש אדמו"ר הזקן ע' קלד"ה.

43) וכן משמע בשו"ע אדה"ז או"ח שם: יפזר יתן . . . מדת ורב חסד שנשתבח בה הקב"ה.

44) להעיר מאגה"ק ס"ג (בתחלתו). מאמרי אדה"ז פרשיות ח"א ע' שעה ואילך.

45) פסחים סח, סע"ב.

אע"פ אז דאס וואס א איד פארבויגט אויף זיך און טראכט וועגן א צווייטן אידן איז א תנועה פון ארויסגיין פון הגבלות מציאותו — איז דאס אנער נאך אלץ ניט קיין דרגא וואס איז לגמרי העכער פון מדידה והגבלה; ווארום ביי אים איז א חשבון ומדידה (עכ"פ) ביחס צום צווייטן — „כפי מה שראוי לעני“.

למעלה מזה איז דער סוג עבודה „לתקן נפשו“: וויבאלד דאס איז פאר-בונדן מיטן עצם מציאות וחיי האדם ממש ע"ד פקוח נפש, איז אין דעם לגמרי ניט שייך חשבון ומדידה, ובעבור דתו — די עבודה פון בכל מאדך, וואס קומט מצד יחידה — שבנפש (יחידה) לייחדך, וואס איז איין זאך מיט דעם אויבערשטן אליין) — דעריבער איז מצד בחי' זו די עבודה פון כלי גבול ממש⁴⁶, ס'איז ניט שייך קיין חשבון ומדידה, „כל אשר לאיש יתן בעד נפשו“.

ה. והנה וויבאלד אז מצד דעם גדר פון מצות צדקה דארף א איד געבן במדת חסידות אויך „יותר מחומש“ (ובפרט ווען דער עני קומט און בעט זיינע הצטרפות) — איז מובן, אז כשם ווי דאס איז במדת והנהגת האדם, אזוי איז עס אויך (ועאכז"כ) בנוגע דער צדקה פון דעם אויבערשטן — „לך⁴⁷ ה' הצדקה“: היות אז אידן זיינען מתפלל, זיי קומען און בעטן אז דער אויבער-שטער זאל זיי געבן „די מחסורם“ („צדקה“), דארף דער אויבערשטער כביכול, ממלא זיין בקשתם און זיי געבן „יותר מחומש“, און דאס מיינט מער ווי א חומש כביכול פון זיינע, פון דעם אויבערשטן, נכסים!

[ועפ"ז יש לבאר (בדרך רמז עכ"פ) דעם דיוק לשון הרמב"ם „והעושה כן עובר על דעת הכתוב שהרי הוא אומר מכל כו" (א לשון (ואריכות) בלתי רגילה, דלכאורה האט דער רמב"ם גע-דארפט זאגן „עובר על מה שנאמר“ וכיו"ב):

היות אז דער איד געפינט זיך נאך בגדר מציאותו, איז דאן זיין עבודה ע"פ טעם ודעת דקדושה — במעמדו ומצבו איז ניטא קיין ארט אויף דער עבודה שלמעלה מטעם ודעת. דעריבער איז דער רמב"ם מסיים, אז ביי א אידן וואס האלט נאך ניט ביי אט דער מדריגה איז „אין זו חסידות (שטות דקדושה, א הנהגה לפנים משורת הדין)“⁴⁸ אלא שטות“ (שלמטה מטעם ודעת)⁴⁹.

בשעת א איד בעבודתו גייט ארויס פון הגבלת מציאותו און ער זוכט ניט (דוקא) זיין אייגענעם תועלת (אפילו פון קדושה), נאר ער טראכט וועגן דעם צווייטן איד'נס צרכים, איז דאס אז עבודה למעלה ממדידה והגבלה — און דאס דריקט זיך אויס אין מצות צדקה, וואס גדרה וענינה איז, אז דער נותן גיט ניט לתועלת עצמו, נאר (בעיקר) לצרכו וטובתו של העני⁴⁸; און דעריבער איז אויך די מצוה (אויך דער צוותא וחיבור און די המשכה מלמעלה שע"ז) ניט מדוד ומוגבל אין דעם שיעור פון חומש דוקא.

(46) ראה רמב"ם הל' דעות פ"א ה"ה דחסידי הוא כשתרחק מדעה הבינונית. וראה שו"ע אדה"ז א"ח שם.

(47) להעיר ממרזל (כתובות יג, א). „אהני' לי שטותי' לסבא“, שטות דקדושה המהפכת שטות דלעו"ז. וראה ד"ה באתי לגני השי"ת פ"ה (ודשנת תשס"ז — בסה"מ באתי לגני ח"א).

(48) ויבאר נח הנ"ל רשומי אדה"ז הל' מכירה שם.

(49) בכל הנ"ל להעיר מאגה"ק סי'ד שם. ואכ"מ.

(50) דניאל ט, ז.

און דאס מיינט (בפשטות) אז עס זאל
באלד מקיים ווערן דער יעוד פון
גאולה „כימי צאתך מארץ מצרים“, אז
„לא עיכבן המקום כהרף עין“⁵⁸,

בשעתא חדא וברגעא חדא⁵⁹ גייען
אידן ארויס פון גלות „ואתם תלוקטו
לאחד אחד בני ישראל“⁶⁰, „בנערינו
ובזקנינו ובננו ובננותינו“⁶¹ ו„כספם
וזהבם אתם“⁶² — „ושב ה' אלקיך
(שכינתא בגלותא) את שבותך“, און מען
קומט אין ארצנו הקדושה „ארץ אשר גו'
תמיד עיני ה'א בה מרשית השנה ועד
אחרית שנה“⁶³, און מען איז זוכה לקיום
היעודים „אפס“⁶⁴ כי לא יהי' בד אביון
גו' „לא“⁶⁵ יהי' שם לא רעב כו' המעד'
נים מצויין כעפר כו' „בגאולה האמית'
תית והשלמה, על ידי משיח צדקנו,
במהרה בימינו ממש.

(משיחת ש"פ ראה תשד"מ)

און על אחת כמה וכמה ווען דאס
האט צו טאן מיט'ן העכסטן און עיקר-
דיקן אופן פון צדקה וחסד — פדיון
שבוים⁶¹, אויסלייזן די אידן פון גלות
דורך דער גאולה שלימה.

און נאכמער דערפון (— אז אן ערך),
וויבאלד אז דאס איז כביכול נוגע צו
דעם איבערשטן אליין: ווארעם נוסף
אויף דעם, וואס יעדער איד איז א „חלק
אלקה ממעל ממש“⁶² (און דערפאר, ווען
דער איד (דער „חלק“) איז אין גלות,
רייט עס אן כביכול דעם איבערשטן),
איז דאך ידוע אז „שכינתא בגלותא“⁶³,
אז דער איבערשטער געפינט זיך
כביכול אין גלות; וכמש"כ⁶⁴: „ושב ה'א
את שבותך“, „והשיב לא נאמר אלא
ושב“⁶⁵ — איז דאך אוודאי און אוודאי
אז אין דעם איז כלל וכלל ניטא קיינע
הגבלות, ווייל „כל אשר לאיש — אין
איש אלא הקב"ה, שנאמר⁶⁶ ה' איש
מלחמה“⁶⁷ — יתן בעד נפשו.

(51) להעיר מצפ"נ שם: „פדיון שבוים דהיא
מצוה מחוייבת שאני, וגם הוי בגדר לאו דלא תעמוד
כו'.

(52) איוב לא, ב. ובתניא רפ"ב מוסיף תיבת
„ממש“.

(53) זח"ג ד, ב. טו, סע"א. ועוד.

(54) נצבים ל, ג.

(55) מגילה כט, א (הובא בפרש"י עה"פ שם) —
רשב"י אומר בוא וראה כמה חביבין ישראל כו' —

בעל השמחה דיום ג' שבע זה (בחוקותי תשמ"ו).

(56) בשלח טו, ג.

(57) סוטה מב, ב. וש"נ.

(58) מכילתא ופרש"י עה"פ בא יב, מא.

(59) כפס"ד הרמב"ם „מיד הו נגאלין“ (הל'
תשובה פ"ז ה"ה. ושם בה"ז) „צועק וגענה מיד
שנאמר (ישע"י סה, כד) וה' טרם יקרא ואני אענה“.

(60) ישע"י כז, יב.

(61) בא י, ט.

(62) ישע"י ט, ט.

(63) עקב יא, יב.

(64) ראה טו, ד.

(65) רמב"ם סוף הל' מלכים (וספר היד כולו).

ה ו ס פ ו ת

א) שיחות תשד"מ – תשמ"ו

ב) מכתבים

הוספות

•

שיחות תשד"מ – תשמ"ו